

Η πρόσληψη του Δημόσιου χώρου ως "τόπου" ή "μη- τόπου" Ιστορίας και Μνήμης.

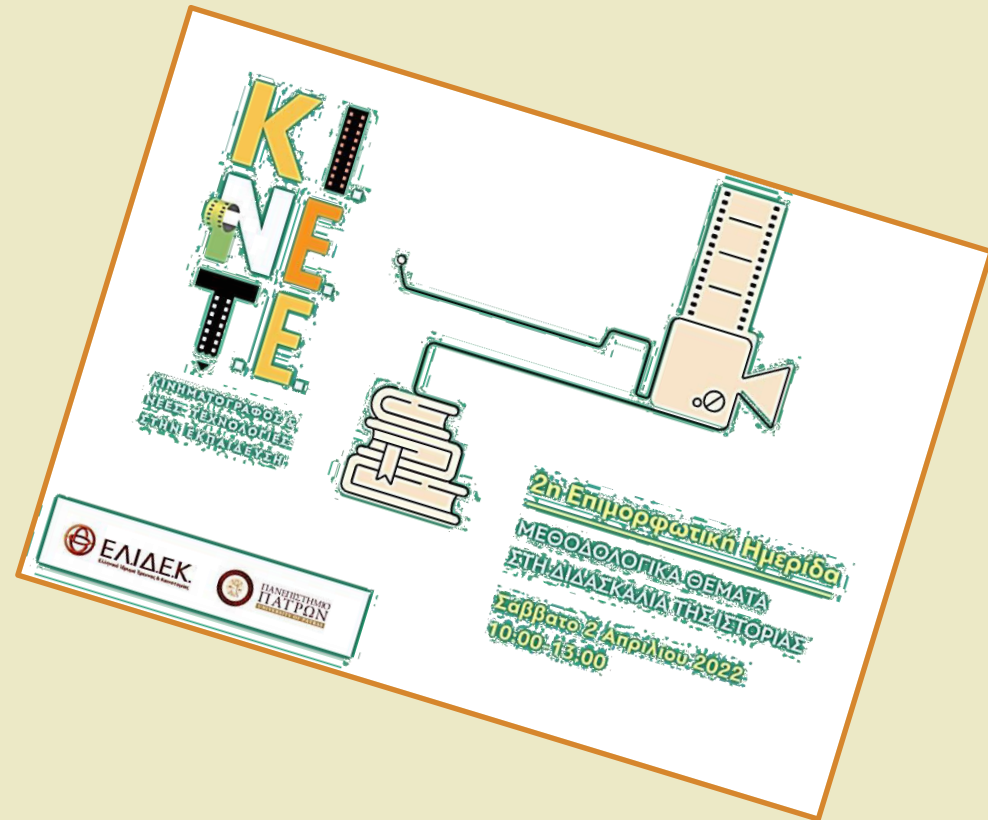
Προβληματισμοί, ερωτήματα και προτάσεις
αξιοποίησης του τοπικού πολιτισμικού "παλίμψηστου" στην
υλοποίηση project στο σχολείο και στην κοινότητα.

Ιωάννα Δεκατρή

Ιστορικός- Αρχαιολόγος, ΜΔΕ Διδακτικής Ιστορίας
Υπεύθυνη Πολιτιστικών Θεμάτων ΔΔΕ Γ' Αθήνας
Υπ. Δρ Φιλοσοφικής ΕΚΠΑ- Αντιπρόεδρος Ο.Ι.Ε.Ε.

Δυο λόγια για τη δομή της παρουσίασης ...

- Θεωρητική πλαισίωση εκπαιδευτικής πρότασης
- Διερεύνηση εννοιών:
Δημόσιος Χώρος, Τόπος/ μη – Τόπος/
Ετεροτοπία, Παλίμψηστα στον χώρο και
στον χρόνο
- Φυσιογνωμία σταθμών Μετρό Αθήνας
- Θεματικός Φάκελος που συνδέει ΑΠΣ
Ιστορίας- ταυτότητα σχολείων-
παλίμψηστα τοπικής ιστορίας-
ετεροτοπία Μετρό Αιγάλεω =>
Κινηματογραφική αφήγηση/ animation
- Περαιτέρω ιδέες & προτάσεις
εκπαιδευτικής αξιοποίησης υλικού

Δημόσιος Χώρος

- Ο δημόσιος χώρος υπάρχει από πάντα. (*Πανδημία 2020)
- Είναι ο **χώρος** κίνησης, περιπλάνησης, συναναστροφής, σύγκρουσης, ανταλλαγής, συναλλαγής, συμπαραγωγής, συνάθροισης, συσσώρευσης.
- είναι **συνήθως** το "έξω" vs "μέσα"
- το **δημόσιο** vs ιδιωτικό,
- το **ανοιχτό** vs κλειστό
- **Είναι επίσης υλικός**, υπάρχει ως πλατεία, ως δρόμος... σχεδόν ό,τι είναι έξω από τοίχους,
- αλλά και ό,τι είναι έξω από την πόλη **ως ελεύθερος φυσικός τόπος**, ως **κοινό κτήμα**, που ανήκει, ή "ανήκει", σε όλους

Δημόσιος Χώρος στην Πόλη

- "Δημόσιοι χώροι υπάρχουν από τότε που υπάρχουν πόλεις, χωρίς όμως να έχουν την ίδια χρησιμότητα και τους ίδιους σκοπούς"
- Πολλές πτυχές θεωρητικής συζήτησης περί εξουσίας, διεκδίκησης, δικαιώματος, χαρακτηριστικών, ταυτοτήτων και σχέσεων
- **Με την πανδημία** έχουν γίνει πολλές ανατροπές στην όσμωση δημόσιου και ιδιωτικού, υλικού και εικονικού, ελεύθερου ή έγκλειστου «entre les murs ...» μέσα από την οθόνη
- Αποκαλύπτονται και επανανοηματοδοτούνται αυτές οι ιδιότητες, οι συνθέσεις ή αντιθέσεις σε πραγματικές διαστάσεις, χρόνους και τόπους.

Ιστορία και Μνήμη

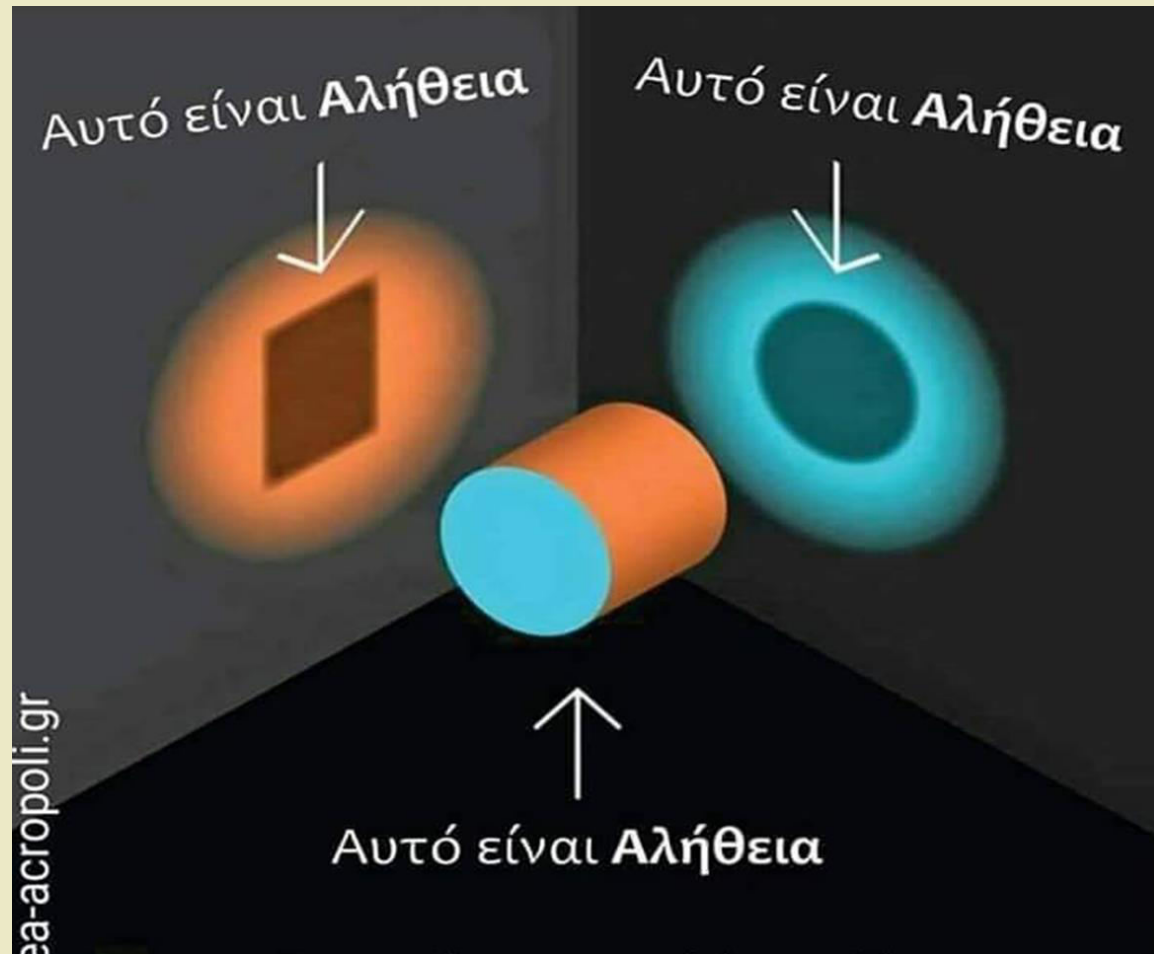
Βασική θέση: Μη ταύτιση ιστορίας και μνήμης

- Αμφότερες εμφανίζουν ποικίλες εκφάνσεις και διασυνδέονται ποικιλοτρόπως, αλλά δεν ταυτίζονται
- **Η μνήμη δεν είναι Ιστορία:** είναι επιλεκτική, έχει χάσματα και κυρίως συναίσθημα.
- **Η μνήμη είναι επιτελεστική** – επιβεβαιώνει κάθε φορά τη σύνδεση με την αρχική εμπειρία μέσα από μύθους, τελετουργίες, επαναλήψεις.
- **Η μνήμη ($\neq$ αξιοπιστία) συγκροτείται και ανασυντίθεται μέσα από την επίδραση του παρόντος κοινωνικού περιβάλλοντος και αξιοποιείται αλλά δεν ταυτίζεται σε καμία περίπτωση με την ιστορική γνώση.**
- **Εθνική μνήμη:** συγκροτείται από διαφορετικές και συχνά αλληλοσυγκρουόμενες μνήμες. Εξαρτάται ποιος θέλει να θυμάται και τι
- **Επίσημη και τοπική** έκφραση της μνήμης
- **Μνήμες και ταυτότητες**= πολιτικές και κοινωνικές κατασκευές και αναπαραστάσεις

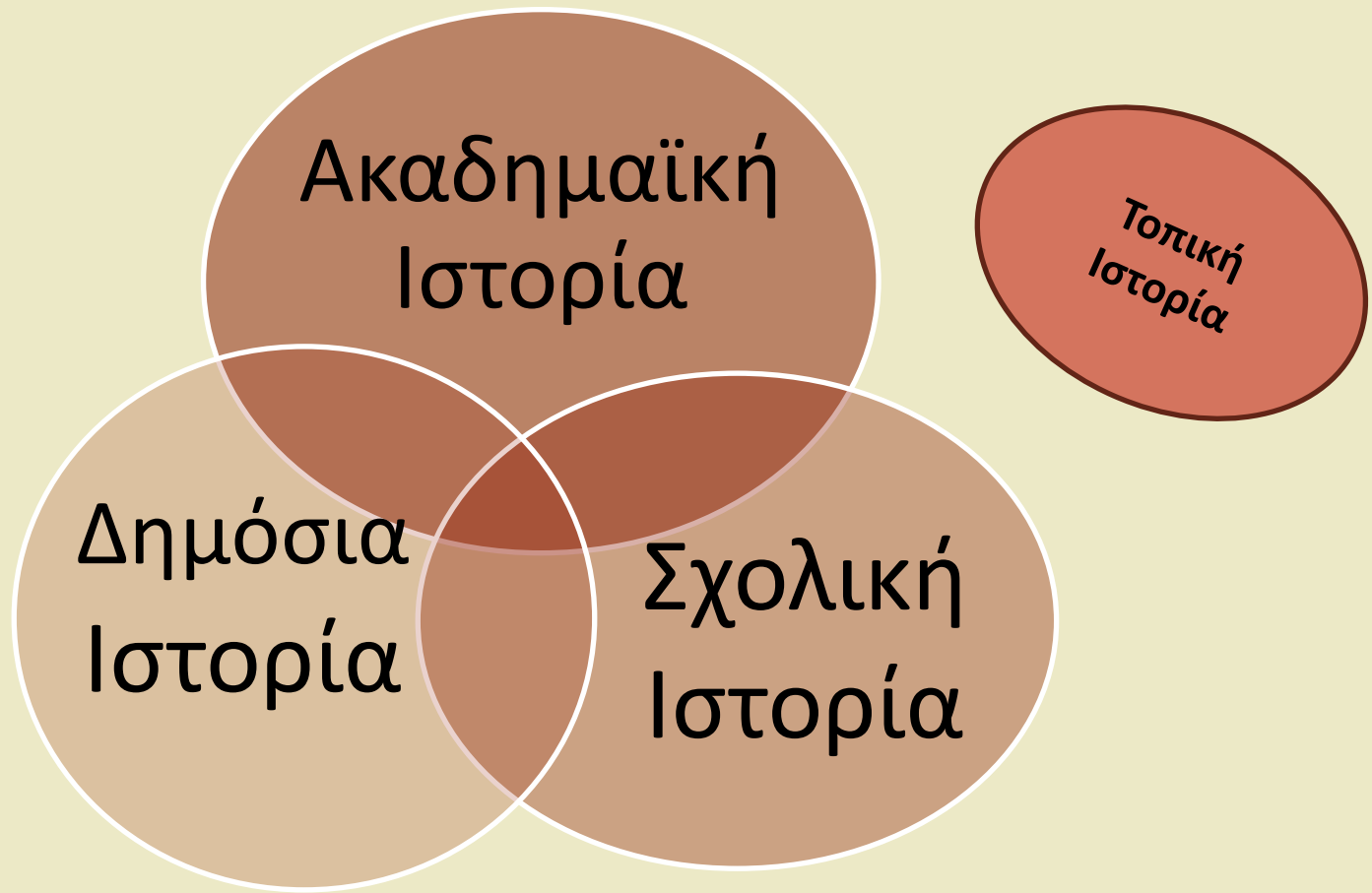
Διαφορά/ Διάλογος Ιστορίας και Μνήμης
Η Μνήμη δεν είναι Ιστορία
Διαλέγεται με την Ιστορία

Μνήμη ≠ Ιστορία/Πολλαπλές Οπτικές

Ιστορία

Τοπική Ιστορία

Το παλίμψηστο της Δυτικής Αθήνας

- **Δυτ. Αθήνα:** Από τον Κηφισό ποταμό ως το Αιγάλεω Όρος
- **Δήμοι** Αιγάλεω, Αγ. Βαρβάρας, Χαϊδαρίου, Περιστερίου, Ιλίου, Πετρούπολης, Αγ. Αναργύρων , Καματερού
- **Βασικοί άξονες ανάπτυξης οικισμών από την αρχαιότητα ως σήμερα**
- **Κηφισός ποταμός** – αφανής- το μείζον μέρος κάτω από λεωφόρο Κηφισού – «κρυφό» υδάτινο στοιχείο Αθήνας- ρέματα που πηγάζουν από όρος Αιγάλεω
- **Ιερά οδός** από Αθήνα- Κεραμικός/ Ιερά Πύλη ως τον λατρευτικό χώρο Ελευσίνας = 19χλμ – χωροχρονικό συνεχές αφήγημα (αρχαιότητα, στα ίχνη παρόδιων ιερών δημιουργία χριστιανικών εκκλησιών, όπως ο Άγιος Σάββας και Μονή Δαφνίου, στη βυζαντινή, οθωμανική, νεώτερη και σύγχρονη εποχή.
- **Ελαιώνας:** από τις «ιερές ελιές»..... σε terra incognita ...

Ο Ελαιώνας, 2 μόλις χιλιόμετρα δυτικά του κέντρου της πόλης και 3,5 χιλιόμετρα από το λιμάνι του Πειραιά, χαρακτηρίζεται από εγκατάλειψη, περιβαλλοντική παρακμή και κατάρρευση των υποδομών του.

<https://www.penna.gr/reportage/2223-i-agnosti-gi-tou-elaiona>

Το παλίμψηστο της Δυτικής Αθήνας

Γύρω από τους δυο αυτούς άξονες – την **Ιερά Οδό** και τον **Κηφισό Ποταμό**- κατοικήθηκε και στη σύγχρονη εποχή η περιοχή αυτή με δυο **δημογραφικές εκρήξεις** που μετέβαλαν τη μορφή της Δυτικής Αθήνας:

- στις αρχές του 20ού αι. με τον Μικρασιατικό Πόλεμο και τις συνέπειές του, τη **στέγαση των προσφύγων** κυρίως στο Αιγάλεω και στο Περιστέρι και
- στη συνέχεια με την **εσωτερική μετανάστευση** που ακολούθησε τον Β΄Π.Π. κυρίως με πρόσφυγες από την Πελοπόννησο, την Κρήτη και τις Κυκλάδες.
- Τότε θεωρήθηκε η περιοχή πολεοδομικά ως ένας «κενός αγροτικός χώρος» όπου στεγάστηκαν τα **εργοστάσια** και οι **βιομηχανίες** της Αθήνας και οι συνοδές **υποδομές** κατοίκησης του **νέου εργατικού πληθυσμού**.

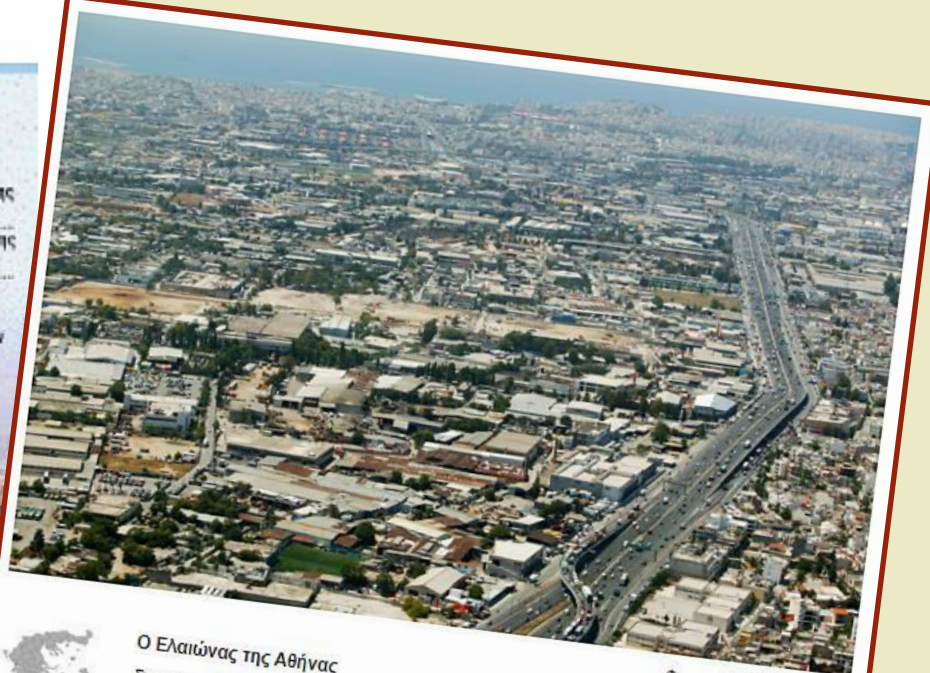
Χάρη, Χ. (2019). Το παλίμψηστο της Δυτικής Αθήνας, Οδηγός Δυτική Αθήνα – Αττική. Αθήνα: ΦτΦ, σ. 14-17.

Άποψη της Αθήνας από τον Ελαιώνα
(1817-1818), Υδατογραφία του William
Page. Αθήνα, Μουσείο Μπενάκη

<https://www.athinodromio.gr/>

Ο Ελαιώνας της Αθήνας

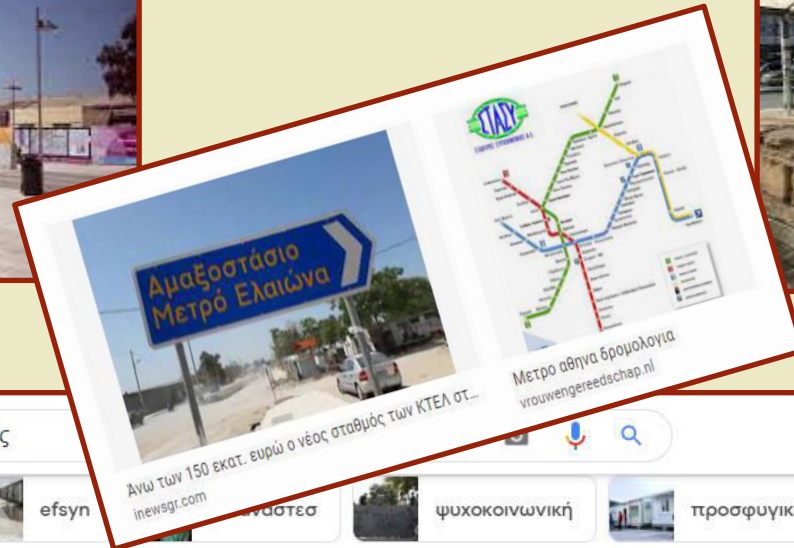
Στην αεροφωτογραφία παρουσιάζεται ένα βιομηχανικό αστικό τοπίο σε πλήρη αντιδιαστολή με το όνομά του: ο Ελαιώνας της Αθήνας. Η λεωφόρος Κηφισού (το "Ποτάμι") αποτελεί το άριο προς τη δυτική Αθήνα και βασικό λειτουργικό στοιχείο υπαρέξης της βιομηχανικής συγκέντρωσης. Το μωσαϊκό κάλυψης της γης όπως αποτυπώνεται στην αεροφωτογραφία προδίδει την κυριαρχία της βιομηχανικής-βιοτεχνικής δραστηριότητας στην περιοχή, δεν αποκαλύπτει όμως το συνονθύλευμα άσχετων και ασυμβάστων μεταξύ τους χρήσεων, που με μεγάλο κόστος συμβιώνουν εδώ (βλ. Σχήμα 1). Στο βάθος δεξιά ο Πειραιάς και στο κέντρο το Φαληρικό Δέλτα με τις σιλουέτες των σταθίων "Ειρήνης και Φιλίας" και "Καρσιόκκη".

Η περιοχή αυτή των 9.000 στρ. βρίσκεται σε απόσταση μόλις 1-1,5 χλμ. από την πλατεία Ομονοίας και καταλαμβάνει το νότιο τμήμα της ανατολικής όχθης του Κηφισού ποταμού, όπου η γη είναι επίπεδη και πεδινή. Το βασικό του χαρακτηριστικό είναι η συνύπαρξη ετερόκλητων χρήσεων: σύγχρονες και πρωτόγονες βιομηχανικές μονάδες (Εικόνα 1), το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο, αθλητικές δραστηριότητες, αποθήκες, παρόνομες χωματερές, νησίδες κατοικίας, πρακτορεία μεταφορών, αμαρυσία, στρατόπεδα, μάντρες οικοδομικών υλικών, νεκροταφεία αυτοκινήτων αλλά και λαχανόκηποι.

Είναι μια τεράστια έκταση που απλώνεται μέσα σε πέντε δήμους. Τους δήμους της Αθήνας, του Ρέντη, του Αιγάλεω, του Ταύρου και του Περιστερίου. Είναι μια έκταση που πασχίζει να βρει την ταυτότητά της. Καλά καλά, δεν έχει οδούς, δρόμους για να τη διασχίσεις. Να πας από τον ένα δήμο στον άλλο. Πρέπει να βγεις στις κεντρικές αρτηρίες όπως η Θηβών ή η λεωφόρος Κηφισού. Η περιοχή άναρχα δομημένη, η καρδιά της άλλοτε βιομηχανικής Αθήνας και όχι μόνο.

Ο Ελαιώνας 20 χρόνια τώρα βουλιάζει στην αδιαφορία ..άρθρο του 2000
<https://www.tanea.gr/2000/03/03/greece/o-elaiwnas-20-xronia-twra-boyliazei-stin-adiaforia/>

Αντίφαση λόγου – εικόνας
<http://www.greekscapes.gr/index.php/2010-01-21-16-47-29/landscapescat/34-attica/100-elaionas-athina>

Google

ελαιωνας αθηνα προσφυγες

δήμος αθηναίων

εφ συν

efsyn

αυτοκίνητα

ψυχοκοινωνική

προσφυγικό

στον ελαιώνα

μεταναστών

Απαγορεύουν σε αλληλέγγυους να έρθουν σε επα...
efsyn.gr

Τέλος εποχής για τη δομή προσφύγων Ελαιώνα | Α...
athina984.gr

Κλείνει τέλος του έτους η δομή του «Ελαιώνα» | Η Κ...
kathimerini.gr

ΚΕΕΡΦΑ: Να μη βρεθούν στον δρόμο εκατοντάδες πρόσ...
efsyn.gr

Θα ξηλώσουν τη δομή προσφύγων στον Ελαιώνα γιατί ...δεν ...
akadimia-platonos.com

Α.Α στην Αθήνα: Ρατσισμός κι απανθρωπιά η ε...
prin.gr

Χριστοδουλοπούλου: Υπόδειγμα οι εγκαταστάσεις στον ΕΛ...
nkv.antenna.gr

Πρόσφυγες: «Θάση» ο Ελαιώνας μετά το Πε...
politisonline.com

Παλίμψηστα γύρω μας

Η Ιερά Οδός ...2.500 χρόνια ακολουθεί την ίδια χάραξη

Αποτελέσματα αναζήτησης στο google....

Ιερά Οδός: Φωτογραφίες από την πρεμ...

Σπανιότατη φωτογραφία: ...

Έτσι ήταν ο αρχαιότερος δρόμος τη...

Ιερά Οδός
Ίχνη αρχαίας οδού. Εντοπίστηκαν πέντε
επάλληλα οδοστρώματα Το τελευταίο
οδοστρώμα αποτελεί ο λειασμένος βράχος στον
οποίο σώζονται και ίχνη τροχών αμάξης,
Φωτογραφία του 1870
και σήμερα

Η Ιερά Οδός στην κοιλάδα του Δαρφουί.
 Φωτογραφία περί το 1870

Αρχαία Γέφυρα στον Κηφισό ποταμό (τμήμα της αρχαίας Ιεράς Οδού). Σταθμός Μετρό Ελαιώνας.
 Η καλή Οδός, η αρχαιότερη οδός από το κέντρο της αρχαίας Αθήνας, περνούσε από τον ποταμό Κηφισό. Στο σημείο αυτό υπήρχε παλαιά γέφυρα. Κατά τις αρχαιολογικές ανασκαφές του 1970, ανακαλύφθηκαν τα θεμέλια της γέφυρας. Σήμερα είναι σε λειτουργία ως πεζοδρόμιο με τοπωνύμιο «Γέφυρα».

«Τόπος ή μη Τόπος»

- **Μ. Foucault , Περί αλλοτινών τόπων... «Des espaces autres»- Ετεροτοπίες**- Τον Μάρτιο του 1967, ο Foucault έδωσε μια διάλεξη με τίτλο **«περί αλλοτινών χώρων»**, καλεσμένος από μια λέσχη αρχιτεκτονικών μελετών....
- **Ουτοπία...** Ο ου-τόπος, ή αλλιώς μη-τόπος, έχοντας τα χαρακτηριστικά του «ιδανικού», είναι ο μη πραγματοποιημένος. Είναι το επιθυμητό, το οποίο δεν εντοπίζεται στο υπάρχον.
- **Ετεροτοπία...** Ο Foucault, μιλώντας για ένα «είδος ουτοπιών που έχει γίνει πράξη», ονομάζει αυτούς τους χώρους «ετεροτοπίες», δηλαδή τόπους του «έτερου».
- **Είναι πραγματικοί χώροι που ξεφεύγοντας απ' το «κανονικό» προσεγγίζουν το «άλλο».**

Ετεροτοπία

- Οι **ετεροτοπίες**, ως τόποι του «έτερου», δηλαδή του άλλου, του διαφορετικού, του μη κανονικού, εκεί όπου οι κοινωνικές σχέσεις διαφοροποιούνται από τις κυρίαρχες...
- **Η διατάραξη της τάξης, μία εναλλακτική διευθέτηση.**
- Η **ετεροτοπία**, μία έννοια που εισήγαγε ο Φουκώ μπορεί να είναι οι φυλακές, η κλινική, ένα νεκροταφείο, ένα «αστικό κενό», το αμερικάνικο μοτέλ και ο περσικός κήπος.
Ετεροτοπία μπορεί να είναι μία γιορτή, ένα πανηγύρι, το ταξίδι του μέλιτος
- **Νοητικός ή και γλωσσικός τόπος και ταυτόχρονα υλικός χώρος..**
- **η ετεροτοπία ορίζεται καλύτερα με βάση τη διαφορά της από τον κυρίαρχο τρόπο οργάνωσης του χώρου και αποτελεί περισσότερο μια κίνηση, ένα πέρασμα προς το διαφορετικό, παρά μία εφήμερα έστω, παγιωμένη κατάσταση.**

Στους χώρους των σταθμών του Μετρό της Αθήνας ...Η Γραμμή 3 Προβληματισμοί και Ερωτήματα

- Γιατί έγιναν αυτές οι εκθέσεις;
- Με ποιο τρόπο αποτελούν ετεροτοπίες και παλίμψηστα;
- Πώς τους προσεγγίζουμε, ώστε να γίνουν «ορατοί» με την πολύπλευρη πολιτισμική τους διάσταση;
- Πώς τους αξιοποιούμε για την υλοποίηση ιστορικών- πολιτιστικών ερευνητικών πρότζεκτ;

Φυσιογνωμία των σταθμών του Μετρό της Αθήνας

- Εξαρχής, **αναμενόμενη «σύγκρουση»** ανάμεσα στις εκσκαφές της Εταιρείας Αττικό Μετρό και της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας για τη δημιουργία του έργου
=> **καταστροφική και δημιουργική συνάμα**
- **Δεν είναι η πρώτη φορά** που αρχαιότητες συναντώνται με έργα και **συρμούς τρένου** αφού η πρώτη ήταν για την κατασκευή του Ηλεκτρικού Σιδηροδρόμου το 1869 & επέκταση 1889 (Θησείο – Ομόνοια) όπου αποκαλύφθηκε το κέντρο της Αρχαίας Αθήνας
- Πηγή: Γιώργος Ι. Αλεξόπουλος (Αρχαιολόγος, ΥΠΠΟΑ, Αυτοτελές Τμήμα Στρατηγικού Σχεδιασμού): «Τοπία και αρχαιότητες σε ‘autres espaces’ ταχείας πρόσληψης, σκέψεις με αφορμή την έκθεση στον σταθμό του μετρό “Αιγάλεω”». Ομιλία – VIDEO Κλικ [ΕΔΩ](#).

Διαφορές Σιδηροδρόμου με Μετρό

Υπέργειος

- Εντός φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος
- Εκτός σε χώρο και χρόνο εκτός του εμπειρικού, του βιωμένου
- Φυσικό φως

Υπόγειος

- «Χώρος ταχείας πρόσληψης»
- Υλικά ανοίκεια «στίλβων γρανίτης» και «ανοξείδωτος χάλυβας»
- Τεχνητό φως
- Απουσία στοιχείων μνήμης vs εξωτερικοί δημόσιοι χώροι
- Απουσία αλληλεπίδρασης επιβατών
- Χρόνος- άχρονος/στατικός και τόπος - άτοπος ή μη τόπος

Τελικά φαίνεται ..

- Παρά τις **διαφορές** ως προς τους στόχους και την οπτική των συμβαλλομένων μερών στην προκειμένη περίπτωση => **εξομάλυνση σύγκρουσης** συμφερόντων κατασκευαστικής με την προστασία και ανάδειξη πολιτισμικού κεφαλαίου της περιοχής (βλ. και προφίλ εταιρείας)
- Δημιουργία **εκθέσεων** που **αναδεικνύουν** μέρος του παρελθόντος της πόλης- που **συνάδει με το εθνικό αφήγημα** (*υπήρξαν αντιδράσεις για αντιπροσώπευση της λαϊκής ιστορίας του δρόμου*),
- **χαμηλού κόστους**, με εξασφάλιση χρηματοδότησης που **ενισχύει την εξοικείωση με την τοπική ιστορία και δημιουργεί αρμούς σύνδεσης με το αρχαίο παρελθόν στον ίδιο τόπο – Ιερά Οδό**

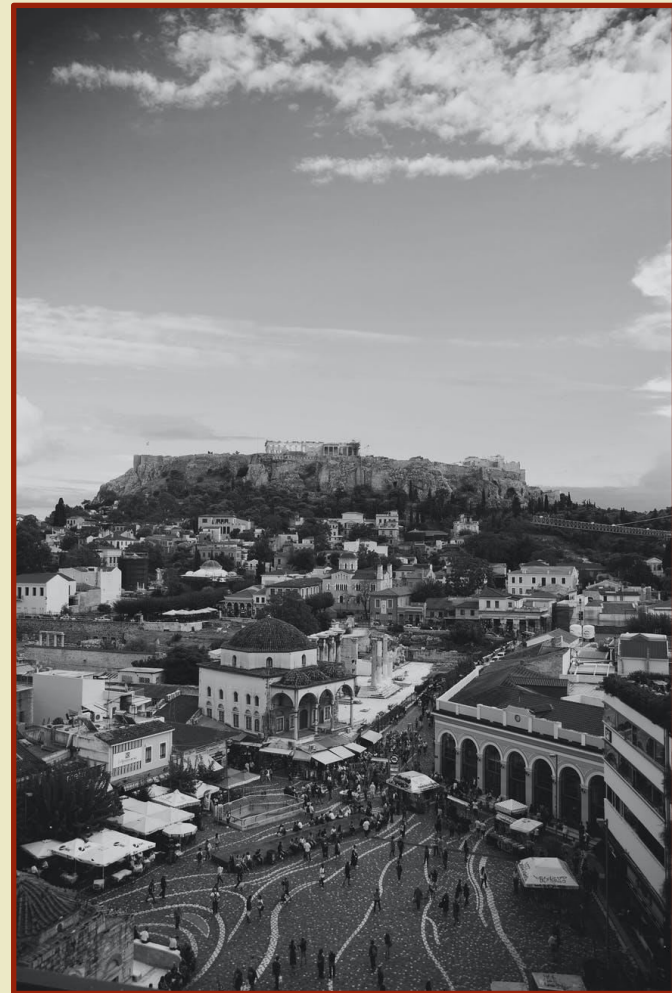
Πηγή: **Γιώργος Ι. Αλεξόπουλος** (Αρχαιολόγος, ΥΠΠΟΑ, Αυτοτελές Τμήμα Στρατηγικού Σχεδιασμού): «Τοπία και αρχαιότητες σε 'autres espaces' ταχείας πρόσληψης, σκέψεις με αφορμή την έκθεση στον σταθμό του μετρό "Αιγάλεω"». Ομιλία – VIDEO Κλικ [ΕΔΩ](#).

Τελικά φαίνεται ..

- Εκθέσεις μέσα σε χώρους ταχείας πρόσληψης και διέλευσης των επιβατών και σε περιβάλλον χωρίς φυσικά σημεία αναφοράς με διαδικαστικούς «εξαναγκασμούς» ήδη από την είσοδο – έξοδο (εισιτήρια, ακυρωτικά μηχανήματα, αυτόματες θύρες, κ.ά.)
=> καθιστούν τον μη-τόπο λιγότερο ανοίκειο
- και οι ίδιες απέχουν πολύ από την τάση «ιεροποίησης» των αρχαιολογικών χώρων και των μουσείων, κατάλοιπο της απαρχής τους από τις εξέχουσες κοινωνικές τάξεις των πρώτων συλλεκτών και του ρομαντισμού αργότερα τον 19^ο αι. και ανήκουν σε όλ@ τους διερχόμενους πολίτες μικρούς και μεγάλους.
- «Μεταμοντέρνα ετεροτοπία» που όμως είναι προσιτή, προσβάσιμη και παρούσα, ώστε να αλληλεπιδρούν στο πλαίσιο αυτής τα ατομικά και συλλογικά ενδιαφέροντα των διερχομένων πολιτών και
- τελικά ενισχύει την αίσθηση του «ανήκειν» αναδεικνύοντας σύγχρονους δεσμούς με το κοινό παρελθόν

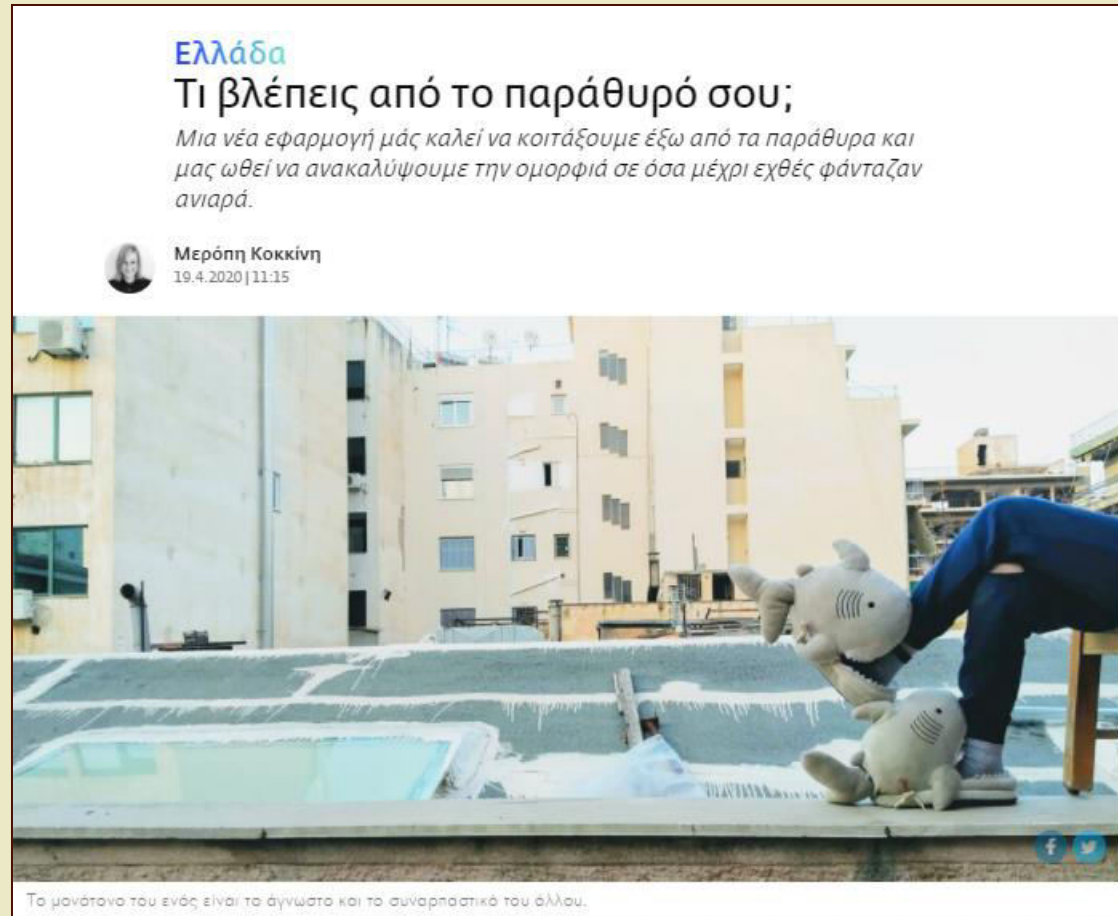
Πηγή: Γιώργος Ι. Αλεξόπουλος (Αρχαιολόγος, ΥΠΠΟΑ, Αυτοτελές Τμήμα Στρατηγικού Σχεδιασμού): «Τοπία και αρχαιότητες σε 'autres espaces' ταχείας πρόσληψης, σκέψεις με αφορμή την έκθεση στον σταθμό του μετρό "Αιγάλεω"». Ομιλία – VIDEO Κλικ [ΕΔΩ](#).

Ασκώντας το βλέμμα ...

<https://www.pexels.com/el-gr/>

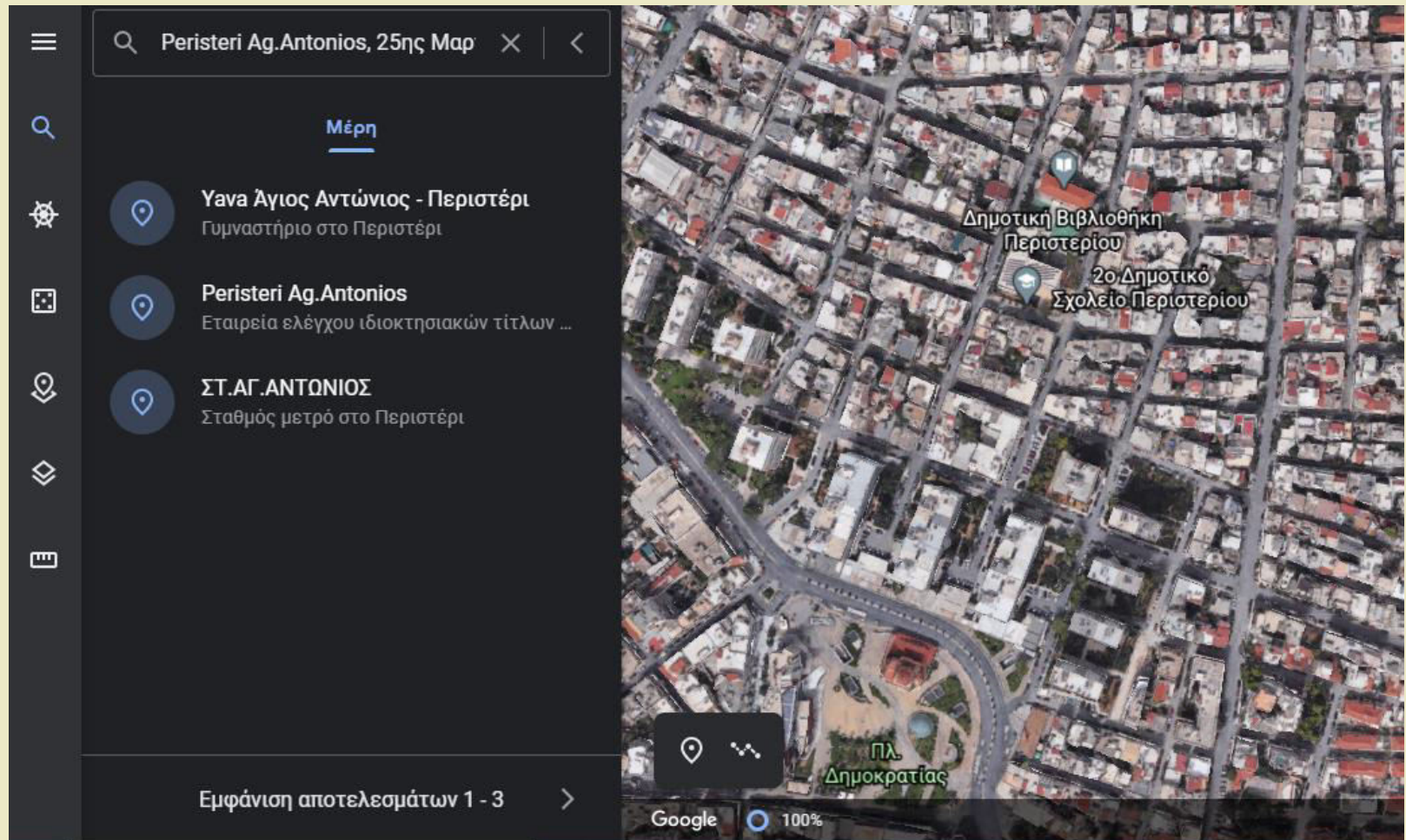
Πού; Let's reWindow

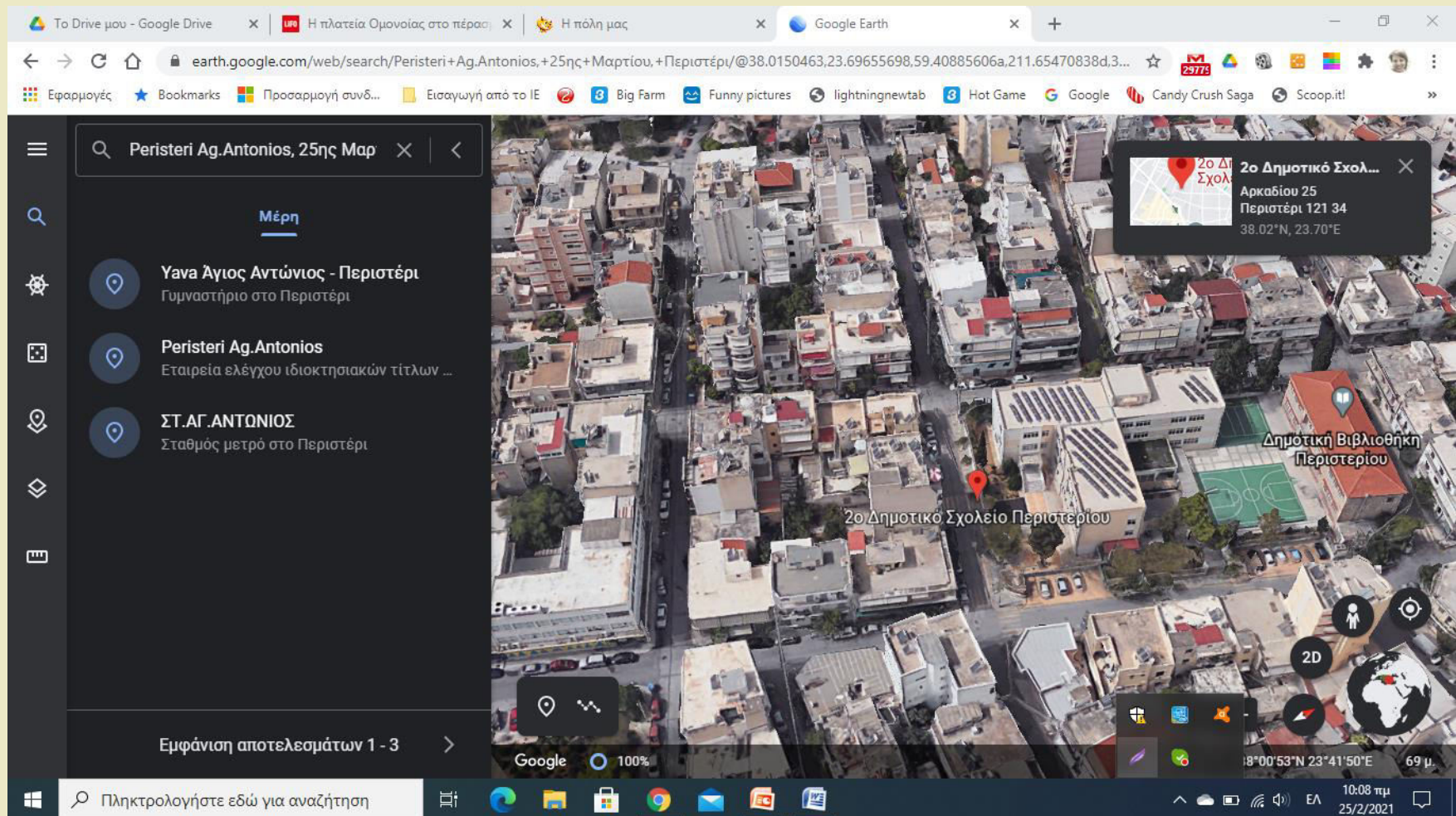
<https://www.rewindowlapse.com/>

<https://www.lifo.gr/now/greece/ti-blepeis-apo-parathyro-soy>

Web things....Google Earth

Στο δρόμο για το σχολείο...

Στο δρόμο για το Μετρό...

Οι εργατικές πολυκατοικίες μετά το 1954
οπότε και ιδρύθηκε ο Οργανισμός
Εργατικής Κατοικίας ξερίζωσαν κόσμο από
τα προσφυγικά κτίσματα, κατέστρεψαν
γειτονιές, εργατικές συντεχνίες άλλαξαν
τις σχέσεις των ανθρώπων στα προάστια
της Αθήνας και όχι μόνο. Ρέντης, Νέα
Φιλαδέλφεια, Ταύρος, Περιστέρι,
Ηράκλειο αλλά και Πάτρα.

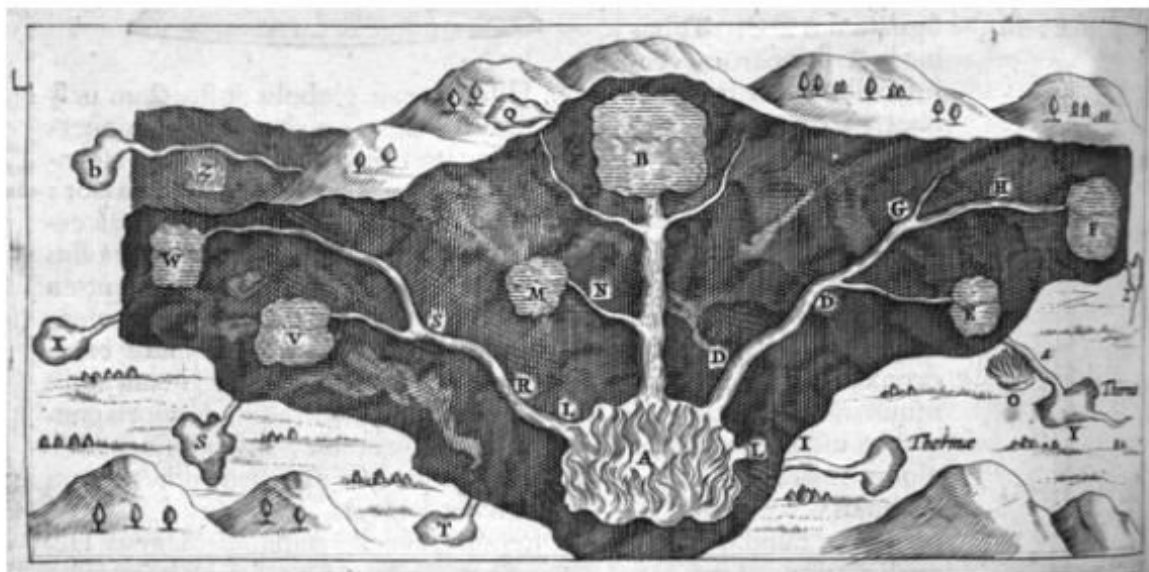

Το σχολείο μου, χαρτογράφηση της στρωματογραφίας της φυσιογνωμίας του

ο τόπος μου,
η γειτονιά μου,
οι άνθρωποι,
οι μεταβολές,
οι τομές,
οι σταθερές,
τα σύμβολα ,
τα «παλίμψηστα» ,
οι (επανα)χρήσεις,
οι επανα)νοηματοδοτήσεις

Στρωματογραφία ταυτότητας σχολείου

Μάλιστα, δεν πρόκειται για απλή, γραμμική διαστρωμάτωση. Κάθε εποχή, συγκεκριμένοι όροι χρησιμοποιούνται με διαφορετικούς τρόπους σε διαφορετικές σφαίρες της κοινωνικής ζωής. Πρόκειται, δηλαδή, περισσότερο για δίκτυα σημασιών, παρά για σύμβολα που αντιστοιχούν σε διακριτά αντικείμενα. Συνεπώς, οι όροι χαρακτηρίζονται από πολυσημία όχι μόνο στη διαχρονία, αλλά και στη συγχρονία. Και αυτή η πολυσημία τούς συνοδεύει και κατά την υιοθέτησή τους από την επιστήμη. Διαστρωμάτωση μέσα στη διαστρωμάτωση.

Στην υπόγεια αρχαιολογική έκθεση του Μετρό «Αιγάλεω»

Εικόνα 5

<https://www.google.com/maps/>

Αρχαιολογική Συλλογή – Σταθμός Μετρό Αιγάλεω

- Η έκθεση στο εσωτερικό του σταθμού παρουσιάζει **ευρήματα** από ανασκαφές που διεξήχθησαν κατά μήκος της πορείας της **Ιεράς Οδού**.
- **Στις 17 προθήκες του σταθμού εκτίθενται πρωτότυπα αντικείμενα και αντίγραφα που σχετίζονται με διαφορετικές πτυχές και δραστηριότητες της ζωής στην αρχαιότητα, συνδεδετικός κρίκος των οποίων είναι η πορεία της Ιεράς Οδού.**
- **Ευρήματα** από ανασκαφές κατά μήκος των πλευρών της Ιεράς Οδού φανερώνουν πτυχές της **αρχαίας λατρείας** και παρουσιάζουν τα **αρχαία έθιμα ταφής**.
- **Άλλες προθήκες αναφέρονται στις καλλιέργειες της αρχαίας Αθήνας (ανασκαφή σταθμού «Ελαιώνα»), την ύδρευση και τους υδάτινους πόρους της πόλης, τη βιοτεχνική δραστηριότητα εκτός των τειχών αυτής (σταθμός «Ελαιώνας»), τη χρήση της γης και το φυσικό περιβάλλον της περιοχής, καθώς και την ανάπτυξη της ανάγνωσης και της γραφής.**
- Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το **εκμαγείο σκελετού αλόγου**, το οποίο πνίγηκε στα νερά του Κηφισού, με αποκατάσταση της ανασκαφικής τομής, όπως βρέθηκε.
- Τα ευρήματα που παρουσιάζονται στην έκθεση χρονολογούνται από την **Αρχαϊκή έως τη Ρωμαϊκή περίοδο**.

Θεματικός Φάκελος

Για την Δ' τάξη του Δημοτικού Σχολείου

- *«Μια βόλτα με το μετρό στην Αρχαία Αθήνα...»*

Ερευνητικό ερώτημα: Πως ήταν **η καθημερινή ζωή** των ανθρώπων- μεγάλων και μικρών- στην αρχαία Αθήνα;

Δημιουργοί: Ζέτα Παπανδρέου & Ιωάννα Δεκατρή

Δυνατότητες αξιοποίησης Θ.Φ. υλικού, δραστηριοτήτων και παραρτημάτων και σε άλλες τάξεις ή σχολικές δραστηριότητες/ πρότζεκτ με κατάλληλη προσαρμογή και επιλογή από το υλικό και τις δραστηριότητες

(π.χ. Ιστορία Α'Γ/σίου, προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων, εκπαιδευτικές επισκέψεις, αφιερώματα, κ.ά.)

Θεματικός Φάκελος

- **Φύλλα Εργασίας & Επιμέρους ερωτήματα:**
- **Κοινά** για ολομέλεια – εισαγωγή στις έννοιες/ διαδικασίες της αρχαιολογικής έρευνας, μελέτης & τεκμηρίωσης, του παλίμψηστου
- «Γνωριμία με τον κόσμο της Αρχαιολογίας»
- «Ταξίδι στον χρόνο με το μετρό της Αθήνας»
- **Πώς μαθαίνουμε για τα αρχαία χρόνια;**

Στρωματογραφία

[illegible]

Μετρό Σταθμός «Σύνταγμα»

Έξω από τον σταθμό του Μετρό Αιγάλεω

Εικόνα 1

<http://www.stasy.gr/index.php?id=52&selectedstation=1>

Εικόνα 2

<https://www.google.com/maps/>

Εικόνα 3

<http://www.stasy.gr/index.php?id=52&selectedstation=1>

Σταθμός ΑΙΓΑΛΕΩ
Τμήμα της αρχαίας Ιεράς Οδού που πλακωνόταν από αναλημματικούς της τοίχους καθώς και από παρόδιο νεκροταφείο

Εικόνα 4

https://www.ametro.gr/?page_id=258

www.gravik.gr

Ψηφίδες
για την ελληνική γλώσσα

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Αρχική Νέα Ελληνική Νεοελλ. Λογοτεχνία Αρχαία Ελληνική Ενημέρωση

Πυξίς
Ψηφιακή Αρχαιοθήκη
Επιμ. Τριανταφυλλιά Γιάννου

Αναζήτηση

1300 1200 1000 900 800 700 600 500 400 300 200 100 1 100 200 300 400 500

ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΕΠΟΧΗ
(1100-760/700 π.Χ.)

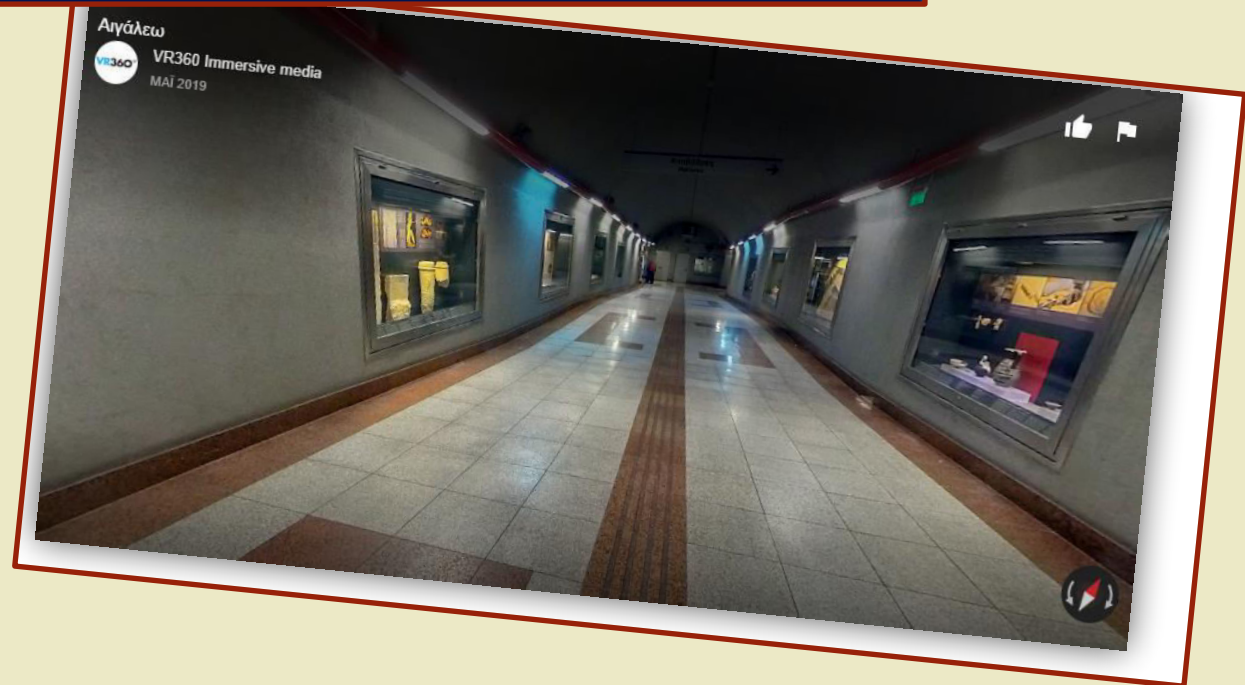
ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ
(490/80-323 π.Χ.)

ΕΛΛΗΝΟΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ
(31 π.Χ.-330 μ.Χ.)

ΑΡΧΑΙΑ ΕΠΟΧΗ
(760/700-490/80 π.Χ.)

ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ
(323-31 π.Χ.)

ΥΣΤΕΡΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ
(330-529 μ.Χ.)

Δραστηριότητες στο πεδίο

- «Διερευνώντας όψεις της καθημερινής ζωής της αρχαιότητας στην Αρχαιολογική Συλλογή του Σταθμού Μετρό: “Αιγάλεω”»
- Ερευνητικό Ερώτημα
- Ποιες όψεις της καθημερινής ζωής των ανθρώπων που ζούσαν κοντά στην Ιερά Οδό στα αρχαία χρόνια, μπορείτε να βρείτε εδώ;

Βήματα προσέγγισης του χώρου από την επιφάνεια προς την υπόγεια έκθεση

Χωρίζετε σε ομάδες ανά 4-5 μαθητές και μαθήτριες

- Να αναζητήσετε την **προθήκη** με τα **εκθέματα** που ταιριάζουν στη δική σας **θεματική ενότητα** (με αντίστοιχα ερευνητικά ερωτήματα)
- **Ομάδα Α: Το σχολείο στην αρχαία Αθήνα**
- **Ομάδα Β: Γραφή και Ανάγνωση στην αρχαία Αθήνα**
- **Ομάδα Γ: Καθημερινές ασχολίες/ Ο κόσμος των αντρών στην αρχαία Αθήνα**
- **Ομάδα Δ: Καθημερινές ασχολίες/ Ο κόσμος των γυναικών στην αρχαία Αθήνα**
- Σε κάθε Φ.Ε. προτείνονται **δραστηριότητες πριν και μετά** την επίσκεψη που έχει ερευνητικό και αλληλεπιδραστικό χαρακτήρα με τον χώρο και αξιοποιούνται επιπλέον πολυτροπικές, κειμενικές, οπτικές πηγές και ψηφιακοί πόροι.
- Οι φορητές συσκευές- mobile learning- επίσης, προτείνεται αν είναι εφικτό να αξιοποιηθούν, καθώς και η λήψη στιγμιότυπων από τον χώρο και τις δράσεις με φωτογραφική μηχανή ή με ιχνογραφήματα.
- Ακόμη προτείνονται δραστηριότητες εμπειρικού χαρακτήρα (π.χ. προσομοίωση ανασκαφικής έρευνας στην αυλή/κήπο του σχολείου, δημιουργία «κάψουλας του χρόνου») θεατρικές τεχνικές (παιχνίδια ρόλων, παγωμένη εικόνα) κ.ά.

Εικόνα 1

Μπορείς να δεις την ταυτότητα του αγγείου, αν σκανάρεις τον κωδικό

www.zorak.org.gr

Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Αρχική Νέα Ελληνική Νισολλ. Λογοτεχνία Αρχαία Ελληνική Ευημέρωση

Πυξίς Ψηφιακή Αρχαιοθήκη Επιμ. Τριανταφυλλιά Γιάννου

Αναζήτηση

1300 1200 1100 1000 900 800 700 600 500 400 300 200 100 1 100 200 300 400 500

ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΕΠΟΧΗ (1100-750 π.Χ.)

ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ (490/80-323 π.Χ.)

ΕΛΛΗΝΟΡΩΜΑΙΚΗ ΕΠΟΧΗ (31 π.Χ.-330 μ.Χ.)

ΑΡΧΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ (750/700-490/80 π.Χ.)

ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ (323-31 π.Χ.)

ΥΣΤΕΡΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ (330-529 μ.Χ.)

Στην Ολομέλεια στο Σχολείο

- **Αποτίμηση- Μεταγνωστικές δραστηριότητες**
- **Παρουσίαση** βιωματικών- δημιουργικών εργασιών κάθε **ομάδας** στην **ολομέλεια**, συζήτηση και αποτίμηση της συνεργατικής – ερευνητικής τους προσπάθειας=> **ένταξη** στο χωροχρονικό συγκείμενο- τη «μεγάλη εικόνα»
- **Παρουσίαση** πρότζεκτ στο σχολείο (ή και στην κοινότητα)
- **Ανάρτηση** παραγόμενων αποτελεσμάτων στην ιστοσελίδα/ εφημερίδα του σχολείου
- Περαιτέρω **διασύνδεση** με αντίστοιχες παραστάσεις που μπορεί να έχουν από τις δραστηριότητες στο οικογενειακό ή ευρύτερο περιβάλλον (π.χ. σύγχρονο σχολείο, έμφυλες διαστάσεις σε χώρους εργασίας, συμπεριληπτικές πρακτικές, το μάζεμα της ελιάς, αργαλειός, κεραμικά εργαστήρια, σύγχρονες βιοτεχνικές δραστηριότητες, κ.ά.)
- **Επίσκεψη** σε Μουσεία ή ιστορικούς τόπους, λαογραφικές συλλογές.
- **Δανεισμός** αντίστοιχου υλικού (μουσειοσκευές)- «**Γωνιά του Μουσείου**»
- **Δημιουργία κινηματογραφικής αφήγησης – animation**

Σχολείο και Μετρό Εκπαιδευτική Πρόταση

- 0 Χάρτης Αττικής
Γεωγραφική έκταση Ιερής Οδού
- 1 Ιερά ή Ελευσινία Οδός Η μακρά ιστορία ενός δρόμου μύθος και λατρεία
Hiera Hodos (Sacred Way) to Eleusis The long history of a road myth and cult
- 2 Το Φυσικό Περιβάλλον Πλημμύρες και Γέφυρες (Σταθμός ΕΛΑΙΩΝΑΣ)
The natural environment Floods and Bridges (ELAIONAS Station)
- 3 Το Άλογο στην Αρχαία Αθήνα (Σταθμός ΕΛΑΙΩΝΑΣ)
The Horse in Ancient Athens (ELAIONAS Station)
- 4 Ύδρευση και Υδάτινοι Πόροι στην Αρχαία Αθήνα
Water Supply and Water Resources in Ancient Athens
- 5 Αρχαία πηγάδια - Παράθυρα στο Παρελθόν
Ancient Wells - Windows on the Past
- 6 Ελαιώνας - Ανθρωποι και Καλλιέργειες (Σταθμός ΕΛΑΙΩΝΑΣ)
Sacred Olive Grove - Men and Crops (ELAIONAS Station)
- 7 Βιοτεχνική δραστηριότητα εκτός των Τειχών (Σταθμός ΕΛΑΙΩΝΑΣ)
Manufacturing Activity outside the City Walls (ELAIONAS Station)
- 8 Διαχρονικές χρήσεις γης στον Ελαιώνα
Land use in the area "Elaiouas" through time
- 9 ΓΡΑΦΗΚΑΙΑΝΑΓΝΩΣΗ Ενεπίγραφα μνημεία στην αρχαία Αθήνα
READING AND WRITING Inscribed monuments in ancient Athens
- 0 Ύπνος και Θάνατος Ταφές παρά την Ιερά Οδό
Hypnos and Thanatos Burials beside the Sacred Way
- 1 Ταφικές Στήλες από νεκροταφεία της Ιερής Οδού
Grave Stelai from cemeteries beside the sacred way
- Νεκροταφεία της Ιερής Οδού (Φρέαρ «Σπύρου Πάτη») (Σταθμός ΕΛΑΙΩΝΑΣ)
Cemeteries of the Sacred Way ('Spyrou Patsi' Shaft)
- Παιδικές Ταφές από νεκροταφεία της Ιερής Οδού (Φρέαρ «Σπύρου Πάτη») (Σταθμός ΕΛΑΙΩΝΑΣ)
Children Burials from cemeteries beside the sacred way ('Spyrou Patsi' Shaft)
- 14 Ιερά και μνημεία στην πορεία της Ιερής Οδού (Φρέαρ «Προφήτη Δανιήλ») (Σταθμός ΑΙΓΑΛΕΩ)
Sanctuaries and monuments along the Sacred Way ('Prophetis Danil' Shaft)
- 15 Ιερά Οδός. Ταφικά έθιμα στην αρχαία Αθήνα. (Σταθμός ΑΙΓΑΛΕΩ)
Hiera Hodos. Burial customs in ancient Athens (EGALEO STATION)
- 16 Νεκροταφεία και Ταφικά μνημεία κατά μήκος της Ιερής Οδού (Σταθμός ΑΙΓΑΛΕΩ)
Cemeteries and tomb monuments lining the sides of the Sacred Way (EGALEO Station)

Τμήμα Αρχαίας Ιεράς Οδού

Εκπαίδευση, Γραφή κι Ανάγνωση

Πώς ήταν η καθημερινή ζωή των ανθρώπων στην Αρχαία Αθήνα;

Μέσα από τα
τεκμήρια της
έκθεσης και τις
πηγές
(Οπτικές, κείμενα
και ψηφιακά
πρώτα)

- Πώς ήταν το σχολείο στα αρχαία χρόνια στην Αθήνα; (Σύγκριση με το σημερινό σχολείο)
- Η εκπαίδευση ήταν ίδια για τα αγόρια και τα κορίτσια στην αρχαία Αθήνα; (Διαφορές-Ομοιότητες)
- Ποιες ήταν οι καθημερινές ασχολίες των γυναικών στην αρχαία Αθήνα; (Οίκος)
- Ποιες ήταν οι καθημερινές ασχολίες των ανδρών στην αρχαία Αθήνα; (Αγορά)

Γυναικείες Εργασίες

Εργαστήρια και τεχνίτες

Ελαιώνας- Η Ελιά και το λάδι

Ενδεικτικές Προτάσεις

Το νερό – υδάτινοι πόροι- περιβαλλοντική δικαιοσύνη

Κεραμίστες
Στην αρχαία Αθήνα
και στην
προβιομηχανική
κοινωνία
Σήμερα;

- Online Παιχνίδια
- Για σχολικές ομάδες
- Φορητό Εκπαιδευτικό Υλικό
- Εκπαιδευτικές παροχές για ομάδες ατόμων με αναπηρίες

Φορητό Εκπαιδευτικό Υλικό

Μουσείσκειες

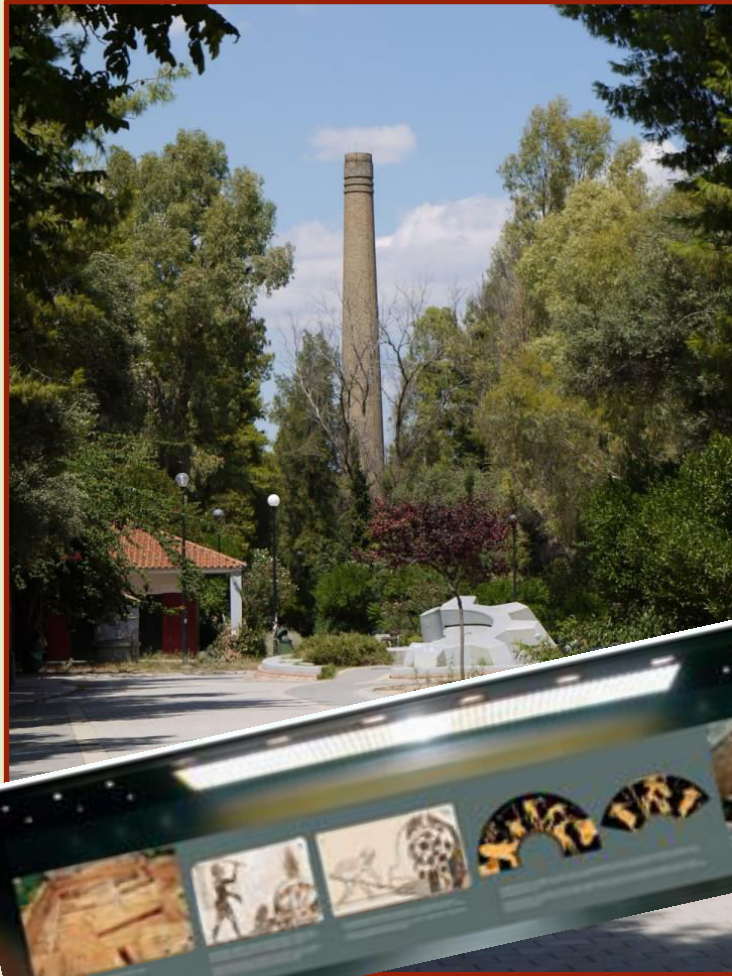
Τι είναι;

Είναι φορητό εκπαιδευτικό υλικό για θέματα του ελληνικού παραδοσιακού πολιτισμού. Διακινούνται εκτός Μουσείου και διευκολύνουν την επαφή και την συνεργασία του με τα σχολεία αλλά και άλλους φορείς.

Προϊσταμένα ένα πλούσιο εποπτικό υλικό: έντυπα, οπτικοακουστικό υλικό, αντίγραφα

Διαχρονικά σημεία αναφοράς τοπικής γεωγραφίας, κοινωνικής ζωής...

Μπαρουτάδικο ...

Το άλσος του Αιγάλεω, μια έκταση **134 περίπου στρεμμάτων** που ξεκινά από την Ιερά Οδό και φτάνει έως τη λεωφόρο Αθηνών-Κορίνθου.

Το όνομά του το οφείλει στο ελληνικό εργοστάσιο παραγωγής πυρίτιδας «Πυριτιδοποιείο / **Μπαρουτάδικο**», το οποίο λειτούργησε στο χώρο του σημερινού άλσους από το **1874 έως το 1970**.

Ευχαριστώ!!!

Βιβλιογραφία- Δικτυογραφία

- <https://www.efada.gr/>
- <https://www.ametro.gr/>
- [Ημερίδα Πάμε Δυτικά- Ομιλίες -8/12/2018](#) : Γιώργος Ι. Αλεξόπουλος (Αρχαιολόγος, ΥΠΠΟΑ, Αυτοτελές Τμήμα Στρατηγικού Σχεδιασμού): «Τοπία και αρχαιότητες σε ‘autres espaces’ ταχείας πρόσληψης, σκέψεις με αφορμή την έκθεση στον σταθμό του μετρό “Αιγάλεω”». **Ομιλία – VIDEO Κλικ ΕΔΩ.**
- Alexopoulos, G. I. (2019) στο: [https://www.academia.edu/41462332/Die Metrostation Aigaleo in Athen ein Beispiel f%C3%BCr Antiken in espaces autres der fl%C3%BCchtigen Wahrnehmung The metro station Aigaleo i n Athens an example of antiquities in espaces autres of fleeting perception](https://www.academia.edu/41462332/Die_Metrostation_Aigaleo_in_Athen_ein_Beispiel_f%C3%BCr_Antiken_in_espaces_autres_der_f%C3%BCchtigen_Wahrnehmung_The_metro_station_Aigaleo_in_Athens_an_example_of_antiquities_in_espaces_autres_of_fleeting_perception)
- http://avgi-anagnoseis.blogspot.com/2010/07/blog-post_3590.html
- https://www.greekarchitects.gr/site_parts/doc_files/89.14.01.pdf
- http://ikee.lib.auth.gr/record/325075/files/KOSTARELLOU_EE_FINAL.pdf
- <https://socialpolicy.gr/2014/01/%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%AD%CE%BB-%CF%86%CE%BF%CF%85%CE%BA%CF%8E-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%AF-%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BD%CF%8E%CE%BD-%CF%87%CF%8E%CF%81%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CF%84%CE%B5%CF%81.html>
- <https://akea2011.com/2012/12/26/eterotopia/>
- <https://issuu.com/katerinazafeiriou/docs/>
- [https://www.academia.edu/4178150/%CE%99%CE%B5%CF%81%CE%AC_%CE%9F%CE%B4%CF%8C%CF%82_%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B6%CE%B7%CF%84%CF%8E%CE%BD%CF%84%CE%B1%CF%82_%CF%84%CE%BF_%CE%AF%CF%87%CE%BD%CE%BF%CF%82_The Sacred Way discovering its traces](https://www.academia.edu/4178150/%CE%99%CE%B5%CF%81%CE%AC_%CE%9F%CE%B4%CF%8C%CF%82_%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B6%CE%B7%CF%84%CF%8E%CE%BD%CF%84%CE%B1%CF%82_%CF%84%CE%BF_%CE%AF%CF%87%CE%BD%CE%BF%CF%82_The_Sacred_Way_discovering_its_traces)